

Zet het vmbo nu op de kaart!

Elke schooldag doen vele vmbo-economiedocenten hun uiterste best hun leerlingen goed onderwijs te bieden. Vmbo-leerlingen maken meer dan de helft van het totaal aantal leerlingen in het voortgezet onderwijs uit. Zowel docenten als leerlingen verdienen meer aandacht en waardering dan nu het geval is.

Docenten op het vmbo hebben het niet gemakkelijk. Zij zijn verantwoordelijk voor het geven van onderwijs, waarbij hun onafhankelijkheid en integriteit centraal staan, ondanks de vele moeilijkheden die zij ervaren bij de uitoefening van hun vak.

Zo worden docenten in de uitvoering van hun beroep beknot, omdat scholen steeds meer als ondernemingen worden gerund. Scholen concurreren op de leerlingenmarkt. Daarom krijgen docenten de verplichting opgelegd om aan de eisen van assertieve en/of klagende ouders te voldoen. Ouders die bijvoorbeeld teleurgesteld zijn in het vmbo-advies aan hun kinderen zien dat bijna als een persoonlijk falen. En hebben de vermeende angst dat hun kinderen met een vmbo-diploma minder kans hebben om later een goede baan te vinden.

Schooladviezen

En er zijn meer hobbels te overwinnen. De samenstelling van de leerlingen vertoont op het vmbo een grotere diversiteit dan die op het havo en vwo. Er zijn grote verschillen in maatschappelijke en culturele achtergrond. Verschillen ook in talent. Er zijn nogal wat leerlingen die geschikt zijn bevonden om op vwo of havo te starten, die in de zogenaamde 'waterval' van het voortgezet onderwijs terecht zijn gekomen.

Om allerlei redenen verliezen deze leerlingen de motivatie, behalen niet de normen en haken af. Potentiële vwo'ers zijn gedwongen hun onderwijs carrière op het havo voort te zetten en hebben vervolgens een gereede kans om zich onder de vmbo-leerlingen te voegen. Voor een deel van de havo-leerlingen geldt hetzelfde. Talentvolle leerlingen, met name die met een andere

dan Nederlandse achtergrond, krijgen uit vermeende 'voorzichtigheid' een vmbo-advies.

Last but not least krijgt het vmbo, anders dan met de mond beleden, tevens minder maatschappelijk waardering dan het havo en vwo.

Binnen deze moeilijke context moeten vmbo-docenten op hun tenen lopen en veel ballen in de lucht houden. Docenten houden het vol omdat ze ervaren dat ze voor hun leerlingen het verschil kunnen maken, en hun leerlingen vaak grote dankbaarheid tonen. Docenten op het vmbo hebben het lerarenberoep zeker niet alleen voor het geld gekozen.

De docent heeft ook nog een leven buiten de school. Dat maakt het begrijpelijk dat er geen energie meer over is zich met ontwikkelingen in de buitenwereld bezig te houden, zoals: onderwijsbeleid, participeren in het ontwikkelen van programma's en syllabi, taken op zich nemen in vakvereniging Vecon, artikelen schrijven met meningen en delen van good practises met collega's.

Gevolg: daar waar in TEO veel aandacht wordt gegeven aan economisch theoretische vakinhoud bij havo en vwo, is het met een loep zoeken naar artikelen waar het vmbo aan bod komt.

Actualisering en advisering

Het is hoog tijd dat het vmbo de plek krijgt die het verdient. En er doet zich een kans voor die plek op te eisen. Want voor alle vormen van voortgezet onderwijs, dus ook voor het vmbo, ligt er een overheidsopdracht om de huidige programma's aan te passen, te 'actualiseren'. Dit actualiseringsproces van vijf M&M-vakken – filosofie, aardrijkskunde, geschiedenis, bedrijfseconomie en economie – is een klein jaar geleden ingezet.

Onder het oog van de SLO fabriceert een vakvernieuwingscommissie (vvc) in drie tussenstappen 'eindtermen' voor alle onderdelen van domeinen. Begin februari 2026 is de laatste en definitieve fase gestart, met de publicatie van het derde tussenproduct. Net als bij de eerste twee tussenproducten vraagt de vakvernieuwingscommissie om advies.

Voor het vak economie hebben lerarenopleiders, hogescholen, Our New Economy (ONE) en vakvereniging Vecon een officiële adviseurstatus. Hun adviezen worden gebundeld en via een 'vakkamer' naar de vakvernieuwingscommissie teruggekoppeld.

Het proces

Voor het vormen van het advies heeft Vecon een interne advieskring opgezet. Het gekozen proces is er een van vooraf aangemelde docenten, die onder embargo het tussenproduct inclusief de vvc-vragen voor advies ontvangen. Zij kunnen op de vragen (en mogelijk ook op het gehele tussenproduct) een eigen reactie geven.

Die reacties inclusief de namen van de toeleverende docenten worden gebundeld en van een conceptadvies voorzien. Dat wordt alle deelnemende docenten per mail bezorgd, en vervolgens in een (digitale) vergadering bediscussieerd.

'Docenten houden het vol omdat ze ervaren dat ze voor hun leerlingen het verschil kunnen maken, en hun leerlingen vaak grote dankbaarheid tonen.'

Conclusies worden in een tweede concept verwerkt, om vervolgens in een tweede (digitaal) overleg tot het definitieve Vecon-advies te leiden. Alle deelnemende docenten krijgen dat nog onder ogen. Bastiaan van der Broek heeft aan dit zeer arbeidsintensieve proces al twee keer voortreffelijk leidinggegeven.

Consensus-model

Vecon heeft voor de komende adviesronde onze grote wens ingewilligd om voor het verkrijgen van een eigen vmbo-advies ook hetzelfde 'consensus-model' te zullen toepassen. De vmbo-advieskring krijgt hiermee een gelijkwaardige status als de advieskring die bestaat uit havo- en vwo-docenten.

Opvattingen van vmbo-docenten krijgen dan een aparte plaats in het Vecon-advies. Een volwaardige plaats en niet, zoals nu, slechts in de vorm van een 'meelees-status' (in de huidige stukken inmiddels wel aangepast naar 'advies vmbo-docenten'). Zo krijgen adviezen van vmbo-docenten een inhoudelijk hogere kwaliteit en grotere omvang dan slechts een paar zinnen tekst.

Dit is dus het uitgelezen moment om het vmbo op de kaart te zetten. Meld je daarom als ervaren docent met nog wat beschikbare tijd per mail aan bij de sectie vmbo van Vecon: sectievmboec@vecon.nl. Stuur je bericht in cc ook naar de hoofdredacteur van TEO: vrsschuur@xs4all.nl. Bij het verschijnen van deze TEO-editie is het vmbo-proces al gaande, maar aanmelders zullen nog kunnen aanhaken. En kan TEO ook aandacht besteden aan jóúw ideeën over het vmbo.

Er vormt zich dan tevens een poule waaruit docenten op persoonlijke titel, dan wel als vertegenwoordigers van collega's, gevraagd kunnen worden voor de voor het vmbo nog belangrijker fases in het actualiseringsproces: het samenstellen van de syllabus, en het uitrollen van het programma op pilotscholen.

Het is belangrijk nu al een stem te laten horen, omdat het op tafel liggende tweede tussenproduct (nog) geen enkele garantie op maar een begin van een goed vmbo-programma biedt. Integendeel, niet alleen dreigt alles bij het oude te blijven, het beruchte theezakjesmodel lijkt vooralsnog nu ook van toepassing op het vmbo. We citeren uit 'product 2+3 (p 9)': 'Naast een oplopend abstractieniveau (bedoeld van vmbo naar havo en vwo) neemt ook het aantal inhouden, de keuzemogelijkheden en de rol van de wetenschap stapsgewijs toe.'

En zo lezen we in de werkopdracht van het ministerie van OCW dat het om 'een vloeiende klim van de programma's van de vmbo naar havo en vwo' moet gaan. In de tabellen worden opvallend steeds als eerste de eindtermen voor de drie vmbo-varianten geprojecteerd: vmbo-washing.

Een eindterm per onderdeel van een domein bestaat uit een 'doelzin' en een korte 'uitwerking'. De vakvernieuwingscommissie heeft ze al voor de domeinen B (keuzes van huishoudens en organisaties) en D (voorzieningssystemen) in concept vastgesteld. De rest volgt in komend vvc-product.

Naar eigen zeggen is domein B de referentie voor het vmbo. Echter, bij alle zes onderdelen zijn de eindtermen volkomen identiek aan die voor het havo en vwo! Zie bijgevoegd kader (product 2+3, p 26). Hoe krijgen die

abstracte eindtermen voor het vmbo concreet vorm?

De vakvernieuwingscommissie heeft blijkbaar bij het formuleren van de eindtermen ook moeite met verschillen tussen de drie vmbo-richtingen rekening te houden. Worden de vmbo-leden binnen de vakvernieuwingscommissie overvleugeld door de meerderheid van havo- en vwo-representanten?

Startpositie

Dus: neem een blanco blad voor je neus en schrijf op welke kennis je vindt dat je leerlingen moeten hebben om volwaardig mee te kunnen draaien in een polariserende wereld met fake news. En kennis waarvan leerlingen zelf ervaren dat het voor hen zinvol is, wat ook hun leermotivatie verhoogt. Dit met het besef dat economieonderwijs op het vmbo algemeen vormend en eindonderwijs is.

Noot:

Zie Vecon-site onder 'curriculum' bij 'tweede adviesronde' zowel het tweede vvc-product' als het hele advies.

Meld je aan bij de sectie vmbo van Vecon:

sectievamboec@vecon.nl. Stuur je bericht in cc ook naar de hoofdredacteur van TEO: vrschuur@xs4all.nl.

B6	Hoe organisaties kiezen				
	vmbo-bb	vmbo-kb	vmbo-gl/tl	havo	vwo
Doelzin	De leerling toont inzicht op welke wijze organisaties, gegeven hun doelstellingen, informatie over opbrengsten, kosten, tijd en risico kunnen gebruiken bij het maken van keuzes.				
Uitwerking	<i>Het gaat hierbij om:</i> - Beschrijven op welke wijze kosten ontstaan en beïnvloed kunnen worden; - Beschrijven van verschillende soorten kosten en hoe deze te beïnvloeden zijn; - Analyseren van het resultaat op basis van financiële en niet-financiële informatie; - Beschrijven van verschillende financiële en niet-financiële risico's en hoe organisaties daarmee om kunnen gaan en wat de mogelijke gevolgen daarvan zijn; - Beschrijven op welke wijze de factor tijd van invloed is op kosten, opbrengsten en risico's van organisaties.	<i>Het gaat hierbij om:</i> - Beschrijven op welke wijze kosten ontstaan en beïnvloed kunnen worden; - Beschrijven van verschillende soorten kosten en hoe deze te beïnvloeden zijn; - Analyseren van het resultaat op basis van financiële en niet-financiële informatie; - Beschrijven van verschillende financiële en niet-financiële risico's en hoe organisaties daarmee om kunnen gaan en wat de mogelijke gevolgen daarvan zijn; - Beschrijven op welke wijze de factor tijd van invloed is op kosten, opbrengsten en risico's van organisaties.	<i>Het gaat hierbij om:</i> - Beschrijven op welke wijze kosten ontstaan en beïnvloed kunnen worden; - Analyseren van verschillende soorten kosten en hoe deze te beïnvloeden zijn; - Analyseren van het resultaat op basis van financiële en niet-financiële informatie; - Beschrijven van verschillende financiële en niet-financiële risico's en hoe organisaties daarmee om kunnen gaan en wat de mogelijke gevolgen daarvan zijn; - Beschrijven op welke wijze de factor tijd van invloed is op kosten, opbrengsten en risico's van organisaties.	<i>Het gaat hierbij om:</i> - Beschrijven op welke wijze kosten ontstaan en beïnvloed kunnen worden; - Analyseren van verschillende soorten kosten en hoe deze te beïnvloeden zijn; - Analyseren van het resultaat op basis van financiële en niet-financiële informatie; - Beschrijven van verschillende financiële en niet-financiële risico's en hoe organisaties daarmee om kunnen gaan en wat de mogelijke gevolgen daarvan zijn; - Beschrijven op welke wijze de factor tijd van invloed is op kosten, opbrengsten en risico's van organisaties.	<i>Het gaat hierbij om:</i> - Beschrijven op welke wijze kosten ontstaan en beïnvloed kunnen worden; - Analyseren van verschillende soorten kosten en hoe deze te beïnvloeden zijn; - Analyseren van het resultaat op basis van financiële en niet-financiële informatie; - Beschrijven van verschillende financiële en niet-financiële risico's en hoe organisaties daarmee om kunnen gaan en wat de mogelijke gevolgen daarvan zijn; - Beschrijven op welke wijze de factor tijd van invloed is op kosten, opbrengsten en risico's van organisaties.
Illustratie:	<i>Te denken valt aan:</i> - Simulatie/ casus van een onderneming waarin financiële keuzes gemaakt moeten worden die effect hebben op de verwachte opbrengsten, variabele kosten en vaste kosten; - Het analyseren van de demografische ontwikkelingen in de buurt om tot een advies te komen over het al dan niet starten van nieuwe bedrijfsactiviteiten. <i>Te denken valt aan havo/vwo:</i> - Het berekenen van de break-even afzet;				